

Carlos Tindemans

schreef recensies van 1960 tot 1968.

Deze relatief korte periode volstond om blijvende faam te verwerven als gedegen en gepassioneerd theatercriticus.

Luk Van den Dries schetst een beeld.

Carlos Tindemans / Jan Simoen

Dat Carlos Tindemans een begrip geworden is in het Vlaamse theater heeft in de eerste plaats te maken met zijn openbare functie als recensent. Daar, op die meest hoorbare plek, heeft hij zich een stem en een positie verworven, die eigenzinnig, erudiet en tegendraads, niet anders kon dan schallen in een voor de rest bijzonder braaf en mak perskoor. Tindemans was zeer goed gedocumenteerd, had een eigen mening en kwam daar ook vierkant voor uit, zonder rekening te houden met welke verzachtende omstandigheid dan ook. Het Vlaams theater zou professioneel zijn, of niet zijn. En omdat pragmatisme hem nu eenmaal wezenlijk vreemd was, moest hij dus op termijn wel ontgoocheld worden door een theatergemeenschap vol goede bedoelingen, maar een gebrek aan courage, visie, kritisch vermogen, scherpte.

Carlos Tindemans' carrière als recensent begint bij *De Nieuwe Gids*, oktober 1960. Uit die eerste recensies kan je nog een erg aan traditie gebonden theaterpraktijk afleiden: er wordt nog in strikte genres geprogrammeerd, er wordt nog geregisseerd in termen van *mise en place*, personages zijn stevast realistisch ingepakt, decors houden het theater zorgvuldig buiten. Tindemans' beoordeling is in wezen op eenzelfde traditioneel métier afgesteld, rekent dus met wat door de technische beheersing van stem- en lichaamskunnen aan personagebeeld gecreëerd wordt en hoe dit al dan niet in de buurt komt van een ideële dramatische gestalte.

Voor al aan het dramatisch gehalte van het stuk besteedt hij erg veel aandacht. Hij bespreekt zorgvuldig de dramatische eigenschappen van de tekst (vaak meer dan de helft van de recensie) die afgewogen worden aan vrij traditionele maatstaven als conflict, thematische sterkte, doorlopende handeling, geschakeerde personages. Hij slaagt er op een

stilistisch meesterlijke wijze in om in één adem zowel een beknopte synthese van het stuk te werpen, te wijzen op dramatische kwaliteit of tekort, als uit te lopen op actueel-theatrale mogelijkheden. En passant heeft hij dan ook al iets gezegd over de plaats van het werk in een oeuvre, een tijd of een stijlcontext en de actualiteit van stof of gegeven.

Altijd bezorgd om wat er in zijn voortuin bloeit, harkt hij ook de eigen grond. Bij elke première van een nieuw Vlaams stuk houdt Tindemans verwachtingsvol-feestelijk even de adem in, om daarna een lange zucht te slaken en zijn pen te scherpen over onvermogen, willen-maar-niet-kunnen, dramatische kleurloosheid, inwendige leegte, dialogische onkunde. Opnieuw geldt enkel een kwaliteitsnorm, die door de brede lectuur van buitenlands gerenommeerd werk vanzelfsprekend aangespannen staat. Tindemans kan niet anders dan constateren dat het Vlaamse werk tegen de lat aanspringt en onzacht neerkomt. Even een kleine bloemlezing ter illustratie:

Over Teirlinck: 'Nu kan men het de meeste auteurs niet kwalijk nemen dat ze dom doen bij de aanvang van hun carrière, maar op de achtenswaardige leeftijd die Teirlinck toch heeft bereikt is dergelijke wartaal, dramatisch en historisch, niet langer weg te wuiven.' 'Over zijn uitgebreide woordenschat op fecaliënterrein hebben we nooit te klagen ge-

had. Daarbuiten laten [enkele] zinnen (...) twijfel ontstaan over het elementaire talent van de auteur, om over zelfkritiek dan maar te zwijgen.' (over *Versmoorde goden*) 'Wat als resultaat overblijft, is het effect van een gde symfonie in een bewerking voor mondharmonika.' (over *Jokaste tegen God*) (14-12-61)

Over Brulin: 'Er is geen dosering, er is geen evenwicht, er is geen artistieke keuze; dit saladeprocédé is al te goedkoop. Voor mijn part mag je dit toneel noemen, maar de term cabotinisme is dichterbij de waarheid.' 'En toch is deze Potopot compositorisch even verward als Brulins bloedeigen haardos.' (Over *Potopot*) (15-1-61)

Over Van Vreckhem: 'Zelfs als men de onnoztheid van het thema nog accepteren kan, is deze thematische leegte de beslissende zwakte van het stuk. De verwantschap met het toneel beperkt zich tot de overeenkomst van een stekelbaarsje met een haai. (...) Dat ruikt langs alle windstreken naar colportage en van louter antisentimentaliteit smaakt het ranzig. De continue bluf van een auteur, die grondige zelfkritiek behoeft, heeft het effect van een lege emmer.' (over *De steen*, s.d.)

Over Sterckx: 'En ondanks feestelijke carnations, ondanks dozijnen glimmende kragen en tullekleedjes, ondanks het verrassend veel Frans op een nederlandstalige prestatie, ondanks de zesde creatie van een stuk door huisauteur Sterckx, ondanks het lekker geklingel van glazen, ondanks de onbarmhartige stormloop op de vestiaire, ondanks de kandidaatstarlets en de welige baarden, ondanks dus de uitgesproken sfeer van mondaine gebeurtenis is het één van de uitzonderlijkste fiasco's geworden die ik me voorstel ooit nog te kunnen meemaken.' 'Sterckx mag dan al een sterk beprijsd toneelacteur zijn, automatisch aanvaard en bovendien nog spelen ook van al wat de brave man uit zijn brein los-